

e-mentor

DWUMIESIĘCZNIK SZKOŁY GŁÓWNEJ HANDLOWEJ W WARSZAWIE
WSPÓŁWYDAWCA: FUNDACJA PROMOCJI I AKREDYTACJ KIERUNKÓW EKONOMICZNYCH

2014, nr 5 (57)

A. Baranowska, *Tutoring jako alternatywna metoda pracy z uczniami zdolnymi w szkole*, „e-mentor”
2014, nr 5 (57), s. 10–19, <http://dx.doi.org/10.15219/em57.1136>.

Tutoring jako alternatywna metoda pracy z uczniami zdolnymi w szkole

Aneta Baranowska

Niniejszy artykuł przedstawia możliwość wykorzystania metody tutoringu w procesie stymulowania rozwoju zdolnych uczniów w szkole. Kształcenie jednostek o ponadprzeciętnych zdolnościach stanowi obecnie obszar pracy pedagogicznej często traktowany w sposób marginalny w wielu polskich placówkach oświatowych. Zważywszy na to, że sytuacja taka pociąga za sobą wiele negatywnych implikacji dla funkcjonowania poznawczego i społecznego zdolnych dzieci, kluczowe wydaje się szukanie rozwiązań, które poprawią jakość opieki dydaktyczno-wychowawczej nad uczniami zdolnymi. Jednym z nich może być wdrażanie w polskich szkołach tutoringu. W opracowaniu zostały scharakteryzowane podstawowe założenia tej metody, sylwetka tutora oraz możliwe korzyści, jakie może przynieść uczniom i nauczycielom jej wykorzystanie w szkole.

Kształcenie uczniów zdolnych w polskiej szkole – pomiędzy założeniami a praktyką edukacyjną

Współcześnie bardzo podkreśla się znaczenie ludzkich talentów i zdolności dla rozwoju całego społeczeństwa i świata¹, dlatego też w wielu dokumentach dotyczących edukacji i pomocy psychologiczno-pedagogicznej można odnaleźć zapisy mówiące o konieczności stwarzania odpowiednich warunków kształcenia uczniom określanym mianem zdolnych².

W literaturze przedmiotu istnieje wiele definicji uczniów zdolnych. Najczęściej mają one charakter

opisowy i wskazują na szereg przymiotów, którymi musi wyróżniać się dana jednostka, aby można ją było zakwalifikować do grupy osób o ponadprzeciętnych zdolnościach. Jakimi cechami zatem odznaczają się osoby zdolne?

Uczniów takich charakteryzuje wysoki poziom zdolności ogólnych i/lub specjalnych (kierunkowych). Przejawiają oni znaczące osiągnięcia lub możliwości pozwalające na odnoszenie sukcesów w nauce bądź w innych dziedzinach wartościowanych społecznie³. Uczniowie zdolni zdobywają wiedzę szybciej i łatwiej niż ich rówieśnicy, opanowują szerszy zakres materiału, poświęcając na uczenie się tyle samo czasu co ich koledzy i wkładając w nie porównywalny wysiłek, nie mają problemów z przyswojeniem treści o wyższym stopniu trudności⁴. Potrafią sprawnie wykorzystywać liczne strategie pamięciowe i dostrzegać różnorodne możliwości i alternatywne rozwiązania oraz zastosować je w praktyce⁵. Posiadają szeroką wiedzę, zazwyczaj z kilku dziedzin nauki. Przejawiają także zdolność do konceptualizacji, abstrakcyjnego i syntetycznego myślenia, umieją zauważać zależności przyczynowo-skutkowe. Osoby zdolne cechują się również bogatym zasobem słów i łatwością wysławiania się. Nie mają trudności z podzielnością uwagi i jej koncentracją na problemie czy zadaniu, które stały się przedmiotem ich zainteresowania. Dominuje u nich motywacja wewnętrzna oraz intelektualna ciekawość⁶. Na ogół nie lubią rutyny i konieczności podporządkowania się zasadom. Ponadto wyróżniają się na tle rówieśników oryginalnością, twórczym

¹ A. Salcher, *Utalentowany uczeń i jego wrogowie*, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów 2009, s. 11.

² W Polsce regulacje dotyczące kształcenia uczniów zdolnych znajdują się m.in. w Ustawie z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (Dz.U. z 1991 r. Nr 95 poz. 425), Rozporządzeniu MEN z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. z 2002 r. Nr 3 poz. 28) oraz Rozporządzeniu MEN z dnia 30 kwietnia 2013 roku w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2013 r. poz. 535).

³ T. Lewowicki, za: M. Stańczak, *Zaspokajanie potrzeb ucznia zdolnego w szkole*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2009, s. 12.

⁴ E. Piotrowski, *Edukacja uczniów zdolnych i uzdolnionych*, [w:] W. Dycik (red.), *Pedagogika specjalna*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2005, s. 335.

⁵ A. Sękowski, *Osiągnięcia uczniów zdolnych*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2000, s. 30.

⁶ Tamże, s. 63–66.

podejściem do działań, żywą wyobraźnią⁷. Z reguły szybciej rozwijają się pod względem poznawczym niż społeczno-emocjonalnym⁸. Powodem tego może być ich podwyższona wrażliwość emocjonalna oraz brak emocjonalnej i społecznej równowagi rozwojowej. Osoby te są na ogół zamknięte w sobie oraz, na skutek preferowania towarzystwa starszych dzieci i dorosłych, mają mniej kontaktów społecznych ze swoimi rówieśnikami⁹.

Powyższa charakterystyka dowodzi, że uczniowie zdolni mają wiele specyficznych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych. W związku z tym bardzo ważne są odpowiednie działania zmierzające do ich zaspokojenia. Powinny one zostać podjęte zarówno w środowisku rodzinnym ucznia, jak i w szkole, jako instytucji wspomagającej rozwój jednostki¹⁰. Coraz więcej pedagogów i psychologów – m.in. Franz Monks i Francois Gagne – podkreśla właśnie znaczącą rolę placówek oświatowych w stwarzaniu uczniom właściwych warunków do pielęgnowania ich talentów i zdolności, zarówno tych zdiagnozowanych, jak i jeszcze nieodkrytych¹¹.

Współcześnie w literaturze przedmiotu proponuje się wiele rozwiązań praktycznych w zakresie kształcenia i stymulowania rozwoju uczniów zdolnych w szkole. Ich różnorodność wynika z odmiennych podejść metodologicznych i teoretycznych oraz możliwości i doświadczeń nauczycieli, a także wychowawców. Jedną z propozycji kształcenia utalentowanych dzieci jest nauczanie integracyjne. Zgodnie z jego założeniami osoby zdolne powinny uczęszczać do szkół masowych i uczyć się w nich z rówieśnikami przeciętnie zdolnymi¹². Odmienna strategia kształcenia zakłada natomiast optymalizację osiągnięć i poziomu rozwoju poznawczego uczniów zdolnych poprzez nauczanie ich wyłącznie wśród równie utalentowanych jednostek. Egzemplifikacją takiego rozwiązania może być zapewnienie edukacji omawianej grupie uczniów w szkołach specjalnych oraz w funkcjonujących w powszechnych placówkach oświatowych klasach specjalnych¹³.

Badacze zajmujący się problematyką uczniów zdolnych uważają, że wszystkim osobom zdolnym, niezależnie od miejsca ich kształcenia, powinno się umożliwiać: pobieranie nauki zgodnie z ich indywidualnym tempem uczenia się, wcześniejsze rozpoczęcie nauki, a więc przed osiągnięciem wieku obowiązku szkolnego, przyspieszenie tempa nauki (np. poprzez tworzenie klas „półrocznych”), zdobycie większego zasobu wiedzy i uzyskanie informacji

o wyższym stopniu trudności dzięki wzbogaceniu szkolnych programów nauczania oraz rozwijanie myślenia twórczego¹⁴. Ponadto powinno się stwarzać im sposobność do uczestnictwa w kołach naukowych i kołach zainteresowań, olimpiadach przedmiotowych odbywających się na różnych szczeblach (szkolnych, powiatowych, wojewódzkich itd.), obozach ogólnorozwojowych i specjalistycznych oraz warsztatach naukowych. Uczniowie zdolni powinni także korzystać ze wsparcia fundacji wspomagających rozwój dzieci o ponadprzeciętnych zdolnościach, posiadać możliwość uczęszczania do klas akademickich na etapie szkoły średniej, uczestniczyć w otwartych wykładach i pokazach naukowych organizowanych przez uczelnie wyższe¹⁵.

Część z przedstawionych powyżej założeń opieki nad uczniami zdolnymi występujących w literaturze przedmiotu można dostrzec w aktach prawnych regulujących sytuację ucznia zdolnego w polskiej szkole, takich jak: Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 1991 r. Nr 95 poz. 425), Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2013 roku w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2013 r. poz. 535), Rozporządzenie MEN z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. z 2002 r. Nr 3, poz. 28), Rozporządzenie MEN z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednego typu do innych (Dz.U. z 2004 r. Nr 26 poz. 232 ze zmianami), Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2005 r. w sprawie stypendiów Prezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (Dz.U. z 2005 r. Nr 106 poz. 890), Rozporządzenie MEN z dnia 20 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. z 2010 r. Nr 156 poz. 1046), Rozporządzenie MEN z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. z 2012 r. poz. 204), Rozporządzenie MEN z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. z 2002 r. Nr 13 poz. 125 ze zmianami).

⁷ E. Piotrowski, dz.cyt., s. 335.

⁸ A. Sękowski, dz.cyt., s. 62–69.

⁹ W. Limont, *Uczeń zdolny jako problem wychowawczy*, [w:] W. Limont, J. Cieślukowska (red.), *Wybrane zagadnienia edukacji uczniów zdolnych. Zdolności i stymulowanie ich rozwoju*, t. 1, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005, s. 125.

¹⁰ Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2013 roku..., dz.cyt.

¹¹ W. Limont, dz.cyt., s. 126.

¹² A. Sękowski, dz.cyt., s. 33.

¹³ Tamże, s. 33.

¹⁴ E. Piotrowski, dz.cyt., s. 337–340.

¹⁵ A. Sękowski, dz.cyt., s. 210–211.

Jednym z zadań polskich szkół jest zapewnienie opieki nad uczniami szczególnie uzdolnionymi poprzez umożliwienie im realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie¹⁶. Uczeń zdolny może – po upływie co najmniej jednego roku nauki lub w uzasadnionym przypadku po klasyfikacji śródrocznej – realizować indywidualny program nauki kształcenia w zakresie jednego, kilku lub wszystkich obowiązujących zajęć edukacyjnych, przewidzianych w szkolnym planie nauczania dla danej klasy, według programu dostosowanego do jego uzdolnień, zainteresowań i możliwości edukacyjnych oraz realizować indywidualny tok nauki poprzez kształcenie się według systemu innego niż udział w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych, w zakresie jednego, kilku lub wszystkich obowiązujących zajęć edukacyjnych, przewidzianych w szkolnym planie nauczania dla danej klasy¹⁷. Uczeń objęty indywidualnym tokiem nauki może realizować w ciągu jednego roku szkolnego program nauczania dwóch lub więcej klas. Zapewnia się mu również możliwość klasyfikacji i promocji do następnej klasy w trakcie całego roku szkolnego. Uczeń może realizować indywidualny program lub tok nauki na każdym szczeblu edukacyjnym w każdym typie szkoły¹⁸. Uczeń realizujący indywidualny tok nauki może uczęszczać na wybrane zajęcia edukacyjne do danej klasy lub do klasy programowo wyższej, w tej lub innej szkole, na wybrane zajęcia edukacyjne w szkole wyższego stopnia albo realizować program w całości lub w części we własnym zakresie¹⁹. Zezwolenia na realizację przez ucznia indywidualnego programu lub toku nauki udziela się na czas określony, co najmniej na jeden rok szkolny²⁰.

Wybitnie uzdolniony uczeń może również, składając stosowny wniosek i uzyskując zgodę swoich opiekunów prawnych, dyrektora szkoły i dziekana wydziału, stać się uczestnikiem zajęć przewidzianych tokiem studiów na kierunkach zgodnych z jego uzdolnieniami²¹.

Uczniowie zdolni przejawiający uzdolnienia artystyczne lub sportowe mogą kształcić się w specjalistycznych szkołach realizujących kształcenie ogólne oraz artystyczne lub sportowe²². Dla uczniów uzdolnionych muzycznie powstają ogólnokształcące szkoły

muzyczne I stopnia oraz ogólnokształcące szkoły muzyczne II stopnia. Uczniowie uzdolnieni plastycznie mogą uczęszczać do ogólnokształcących szkół sztuk pięknych oraz do liceów plastycznych, a uczniowie uzdolnieni tanecznie do szkół baletowych²³. Z kolei osoby uzdolnione sportowo mogą się kształcić w szkołach sportowych, szkołach mistrzostwa sportowego i klasach sportowych²⁴. Natomiast uczniowie przejawiający uzdolnienia w zakresie nauki języków obcych mogą uczyć się w szkołach dwujęzycznych oraz uczęszczać do oddziałów międzynarodowych powstałych w ich szkołach²⁵.

Uczniowie wybitnie uzdolnieni intelektualnie mogą uczyć się od 1998 roku w Zespole Szkół Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Gimnazjum i Liceum Akademickiego (GiLA) w Toruniu. GiLA jest ogólnokształcącą ponadpodstawową szkołą z internatem, przeznaczoną dla zdolnych jednostek rekrutowanych z całej Polski na podstawie złożonych dokumentów, badania psychologicznego obejmującego zainteresowania, motywację, osobowość, zdolności intelektualne i twórcze, sprawdzianu wiedzy humanistycznej i matematycznej oraz analizy osiągnięć kandydatów z uwzględnieniem wyników sprawdzianu kończącego edukację na poziomie szkoły podstawowej. Liceum prowadzi Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Program nauczania realizowany jest w ramach specjalistycznych ścieżek o profilu humanistycznym, przyrodniczym i matematycznym. Uczącym się w tej placówce umożliwia się przyspieszone kształcenie, uczestnictwo w zajęciach fakultatywnych z wybranego wcześniej przez nich przedmiotu, w zajęciach seminaryjnych, w wybranych zajęciach na UMK, w wykładach tematycznych, w badaniach naukowych oraz w warsztatach artystycznych prowadzonych w pracowniach i laboratoriach na terenie UMK. Uczniowie tej placówki oświatowej są grupowani zgodnie z posiadaną wiedzą i zdolnościami oraz otrzymują wsparcie emocjonalne i opiekę merytoryczną od starszych rocznikowo kolegów dzięki wdrażaniu w liceum tutoringa koleżeńskiego²⁶.

Zapisy aktów prawnych regulujących sytuację uczniów zdolnych w polskiej szkole wskazują także na konieczność objęcia tej grupy uczniów bezpłatną

¹⁶ Ustawa z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty, dz.cyt.

¹⁷ Rozporządzenie MEN z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń..., dz.cyt.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.

²¹ Rozporządzenie MEN z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednego typu do innych (Dz.U. z 2004 r. Nr 26 poz. 232 ze zmianami).

²² Ustawa z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty, dz.cyt.

²³ Rozporządzenie Ministra Kultury w sprawie typów szkół artystycznych publicznych i niepublicznych z dnia 29 grudnia 2004 r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 6 poz. 42).

²⁴ Rozporządzenie MEN w sprawie warunków tworzenia, organizacji oraz działania oddziałów sportowych, szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego (Dz.U. z 2012 r. poz. 1129).

²⁵ Ustawa z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty, dz.cyt.

²⁶ W. Limont, *Kształcenie uczniów zdolnych w polskim systemie oświaty – wybrane przykłady*, Międzynarodowa Konferencja Systemowe strategie kształcenia uczniów zdolnych drogą ku edukacji przyszłości, materiały konferencyjne, Warszawa, 19–20.10.2012, s. 9–10.

Tutoring jako alternatywna metoda pracy z uczniami...

pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Działania pomocowe mają polegać na identyfikacji i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych zdolnej jednostki oraz na rozpoznawaniu jej indywidualnych możliwości psychofizycznych, wynikających z jej szczególnych uzdolnień. Zaspokajanie tych potrzeb powinno mieć miejsce w trakcie zajęć rozwijających zdolności ucznia, przybierających formę np. kół zainteresowań²⁷. Ponadto stwarza się możliwość uczestnictwa uczniów zdolnych w konkursach, turniejach i olimpiadach²⁸ oraz otrzymywania przez nich następujących stypendiów: za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe, stypendia Prezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania czy ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego²⁹.

Warto również nadmienić, iż uczniowie, którzy posiadają udokumentowane i ukierunkowane zdolności oraz którym ustalono indywidualny program lub tok nauki, mają pierwszeństwo przy przyjmowaniu do szkół w przypadku, gdy takie same wyniki uzyska w postępowaniu kwalifikacyjnym kilku kandydatów³⁰.

Niestety przedstawione powyżej założenia opieki dydaktyczno-wychowawczej nad uczniami zdolnymi, oprócz tych dotyczących typów szkół specjalistycznych, rzadko są wdrażane w praktyce edukacyjnej³¹. W polskich szkołach ciągle panuje bowiem stereotypowe przekonanie, że zdolne jednostki nie potrzebują wsparcia i pomocy, ponieważ dzięki swoim ponadprzeciętnym zdolnościom poradzą sobie w każdej sytuacji, osiągając sukcesy w szkole, a później także w życiu zawodowym³². W swoich działaniach placówki oświatowe koncentrują się zatem przede wszystkim na pracy z uczniami przejawiającymi trudności w uczeniu się, a to z kolei oznacza, że pojęcie „dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych” rozumiane jest w nich jednoznacznie i utożsamiane głównie z dziećmi odnoszącymi niepowodzenia dydaktyczne³³.

Wsparcie udzielane zdolnym dzieciom w szkołach ogranicza się z reguły tylko do stworzenia im możliwości działania w kołach zainteresowań oraz

do pomocy w przygotowaniu do konkursów i olimpiad³⁴. Jak wynika z dociekań empirycznych Agnieszki Hłobił³⁵, od dłuższego czasu niczego się w tej mierze nie ulepsza, inicjatywy takie nie przybierają bardziej atrakcyjnych form i tylko w małym stopniu przyczyniają się do rozwijania potencjału zdolnych jednostek. Również z badań Małgorzaty Stańczak³⁶ wynika, że członkostwo w kołach zainteresowań nie zaspokaja wszystkich potrzeb edukacyjnych i rozwojowych uczniów zdolnych.

Edukację ponadprzeciętnie uzdolnionych dzieci utrudniają również: zbyt liczne klasy, które nie sprzyjają realizacji zasady indywidualizacji, przeładowany program nauczania, dostosowany głównie do przeciętnych uczniów, podające metody nauczania³⁷, a także brak współpracy z uczelniami wyższymi i z ciekawymi osobami, ekspertami z danej dziedziny wiedzy³⁸. Niepokoi także postawa niektórych nauczycieli preferujących uczniów, których kreatywność, oryginalność i niekonwencjonalność ograniczają się do minimum³⁹.

Godnych uwagi informacji na temat kształcenia uczniów zdolnych w polskich szkołach dostarczyły także wyniki kontroli pn. „Opieka nad uczniami szczególnie uzdolnionymi”, przeprowadzonej w II kwartale 2006 r. przez Najwyższą Izbę Kontroli. Dowiodły one, że nauczanie uczniów zdolnych w placówkach oświatowych było traktowane przeważnie w sposób marginalny, bowiem aż w 77 proc. badanych szkół stwierdzono nieprawidłowości lub uchybienia. Z uzyskanych danych wynika, że niewielu uczniów zdolnych korzystało ze wsparcia w rozwijaniu zdolności, m.in. poprzez indywidualne programy nauczania czy indywidualny tok nauki oraz możliwość ukończenia danego etapu edukacji w krótszym czasie. Tego rodzaju formami kształcenia obejmowano corocznie w kraju co dziesiątego ucznia posiadającego predyspozycje intelektualne wyższe od przeciętnych, zaś w badanych placówkach oświatowych miało to miejsce w przypadku 6,6 proc. uczniów. Szkoły rzadko również współpracowały z rodzicami zdolnych dzieci i z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi⁴⁰.

²⁷ Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2013 roku..., dz.cyt.

²⁸ Rozporządzenie MEN z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. z 2002 r. Nr 13 poz. 125 ze zmianami).

²⁹ Ustawa z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty, dz.cyt.

³⁰ Rozporządzenie MEN w sprawie warunków tworzenia..., dz.cyt.

³¹ E. Piotrowski, dz.cyt., s. 336.

³² W. Limont, dz.cyt., s. 125.

³³ Tamże.

³⁴ Tamże, s. 132.

³⁵ A. Hłobił, *Działalność szkoły we wspomaganiu rozwoju ucznia zdolnego*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010, s. 144.

³⁶ M. Stańczak, dz.cyt., s. 180.

³⁷ B. Dyrda, *Syndrom Nieadekwatnych Osiągnięć jako niepowodzenie szkolne uczniów zdolnych. Diagnoza i terapia*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2000, s. 51.

³⁸ A. Hłobił, dz.cyt., s. 180–181.

³⁹ W. Limont, dz.cyt., s. 131.

⁴⁰ *Informacja o wynikach kontroli opieki nad uczniami szczególnie uzdolnionymi*, Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa 2007, s. 2–4.

NIK negatywnie oceniła ponadto zakres oraz efekty działań większości badanych placówek w zakresie identyfikacji uzdolnień u dzieci. Czynności te ograniczały się przede wszystkim do analizy osiągnięć uczniów, związanej z ich klasyfikacją roczną i semestralną⁴¹.

Zarówno dane otrzymane przez Najwyższą Izbę Kontroli, jak i wyniki dociekań empirycznych podjętych przez badaczy zajmujących się problematyką kształcenia zdolnych jednostek budzą ogromną obawę, ponieważ brak właściwej diagnozy uczniów zdolnych oraz niezapewnianie im należytej opieki może implikować wiele reperkusji dla psychospołecznego funkcjonowania tych dzieci⁴². Sytuacja jawi się jako niepokojąca również dlatego, że *promowanie osób twórczych i szczególnie uzdolnionych ma, w dobie szybkiego postępu technicznego i technologicznego oraz wzrastającej roli innowacyjności i konkurencyjności w rozwoju społecznym i gospodarczym, szczególne znaczenie*⁴³. W związku z tym współczesna szkoła powinna podejmować działania, które będą wspierać uczniów w rozwijaniu ich zdolności oraz potencjału, a zarazem pomagać polskiemu systemowi edukacji sprostać wymaganiom, jakie stawia mu dzisiejszy świat⁴⁴. Jednym z takich działań może być wprowadzenie do szkół tutoringu.

Podstawowe założenia tutoringu jako metody nauczania

Tutoring swoimi korzeniami sięga aż starożytności, bowiem już w tych czasach egipcjcy królowie mieli w swoim otoczeniu osoby, które dziś nazwalibyśmy tutorami⁴⁵. Metoda ta w pełni rozwinęła się jednak dopiero kilkanaście wieków później – w Anglii, na dwóch najstarszych uniwersytetach funkcjonujących w tym kraju: Oxfordzie i Cambridge⁴⁶. Współcześnie tutoring staje się, obok mentoringu i coachingu, coraz powszechniej praktykowaną metodą nauczania, w której *szczególny nacisk położony jest na wzmacnianie wszechstronnego rozwoju i poczucia odpowiedzialności za siebie*⁴⁷. Jego założenia są wdrażane nie tylko

w szkołach wyższych, ale także na innych szczeblach edukacji, począwszy od przedszkola aż po szkoły średnie.

Tutoring zakłada osobiste podejście do ucznia z uwzględnieniem jego indywidualnych potrzeb i predyspozycji⁴⁸. Istotą tej metody jest troska o integralny rozwój jednostki⁴⁹ – polega ona zatem na wsparciu ucznia w rozwijaniu jego wszystkich zdolności, nie tylko tych związanych z intelektem, ale również z pozostałymi sferami rozwoju⁵⁰. Ta perspektywa patrzenia na jednostkę odróżnia tutoring od coachingu i mentoringu. W coachingu bowiem nacisk położony jest na realizację określonej wizji przyszłości klienta, ważnych i ambitnych celów zadeklarowanych przez niego samego. W mentoringu z kolei uwaga zostaje skupiona na pobudzaniu i inspirowaniu ucznia do samodoskonalenia i wypracowaniu u niego umiejętności przewodzenia, tak by on sam mógł w przyszłości stać się mentorem, mistrzem dla innych. Warto również nadmienić, że zarówno tutor, jak i mentor muszą być ekspertami w dziedzinie wiedzy, po której poruszają się z podopiecznymi, natomiast od coacha wymaga się przede wszystkim wiadomości na temat technik i narzędzi, których wykorzystanie pozwoli jego klientowi osiągnąć pożądane cele⁵¹.

Tutoring opiera się również na założeniu, że *człowiek posiada duży, często ukryty i nie w pełni wykorzystany potencjał, który w odpowiednich warunkach może się ujawnić*. Rozwój nie polega więc tylko na zdobywaniu nowej wiedzy czy umiejętności, lecz także na uzewnętrznianiu niewykorzystanych możliwości. Celem tutoringu jest zatem wydobywanie potencjału jednostek⁵².

Podstawą metody tutoringu jest partnerska, dobra i bliska relacja tutora z jego podopiecznym, oparta na wzajemnym szacunku, zaufaniu, zaangażowaniu, a przede wszystkim akceptacji i autorytecie tutora⁵³. Tak rozumiana relacja nie narusza granic autonomii i prywatności tutora i ucznia, nie ogranicza ich niezależności, zapewnia im natomiast poczucie zrozumienia i wsparcia ze strony drugiego uczestnika interakcji⁵⁴.

⁴¹ Tamże, s. 4.

⁴² B. Dyrda, dz.cyt., s. 42.

⁴³ *Informacja...*, dz.cyt., s. 6.

⁴⁴ B. Dyrda, dz.cyt., s. 9.

⁴⁵ *Tutoring – nauczyciel i uczeń zupełnie inaczej*. Rozmowa z Piotrem Czekierdą, „Biuletyn Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku” 2012, nr 53 (4), s. 45.

⁴⁶ Z. Pełczyński, *Tutoring wart zachodu. Z doświadczeń tutora oksfordzkiego*, [w:] B. Kaczorowska (red.), *Tutoring. W poszukiwaniu metody kształcenia liderów*, Stowarzyszenie Szkoła Liderów, Warszawa 2007, s. 31.

⁴⁷ M. Budzyński, P. Czekierda, J. Traczyński, Z. Zalewski, A. Zembrzuski (red.), *Tutoring w szkole między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej*, Towarzystwo Edukacji Otwartej, Wrocław 2009, s. 6.

⁴⁸ *Tutor – kto, kto potrafi dać siebie*. Rozmowa z Jospem Marią Barnilsem przeprowadzona przez P. Czekierdę w 2011 roku. *Materiały szkoleniowe Collegium Wratislaviense*, Wrocław 2014.

⁴⁹ *Tutoring – nauczyciel i uczeń...*, dz.cyt., s. 45.

⁵⁰ *Tutor – ktoś, kto potrafi dać siebie...*, dz.cyt.

⁵¹ P. Czekierda, *Materiały szkoleniowe Collegium Wratislaviense*, Wrocław 2014.

⁵² K. Czayka-Chelmińska, *Metoda tutoringu*, [w:] B. Kaczorowska (red.), *Tutoring...*, dz.cyt., s. 42.

⁵³ Tamże, s. 31.

⁵⁴ A. Brzezińska, L. Rycielska, *Tutoring jako czynnik rozwoju ucznia i nauczyciela*, [w:] M. Budzyński, P. Czekierda, J. Traczyński, Z. Zalewski, A. Zembrzuski (red.), *Tutoring w szkole...*, dz.cyt., s. 24.

Tutoring jako alternatywna metoda pracy z uczniami...

W praktyce edukacyjnej wyróżnia się trzy rodzaje tutoringu: rozwojowy, naukowy oraz artystyczny⁵⁵. Celem tutoringu rozwojowego jest *wsparcie ucznia w odkrywaniu i rozwijaniu jego talentów, wypracowaniu indywidualnej strategii uczenia się i konstruowaniu osobistej ścieżki rozwoju*⁵⁶. Tutoring naukowy to natomiast metoda pracy dydaktycznej realizowana w małych (2–4-osobowych) grupach lub indywidualnie, mająca na celu wspieranie rozwoju uczniów w zakresie zdobywania, poszerzania oraz utrwalania wiedzy i umiejętności z określonych dziedzin nauki, np. z zakresu nauk humanistycznych, ekonomicznych czy przyrodniczych. W trakcie procesu edukacyjnego nacisk położony zostaje na rozwijanie ciekawości poznawczej ucznia, kreatywnego i krytycznego myślenia oraz chęci eksplorowania⁵⁷.

Celem tutoringu artystycznego jest z kolei nabywanie wiedzy i kształtowanie zdolności z różnych dyscyplin sztuki. Metoda ta pomaga uczniom rozpoznawać ich własne umiejętności, rozwijać zdolność niekonwencjonalnego myślenia oraz poszukiwania nowych rozwiązań, a także odnajdywać ich własne środki wypowiedzi w wybranej dziedzinie sztuki. Metodą tutoringu artystycznego pracuje się przede wszystkim w szkołach i placówkach kształcenia artystycznego⁵⁸. Każdą z opisanych metod tutoringu można wykorzystać w pracy z uczniem zdolnym. To, na którą z nich zdecyduje się tutor, zależy od celu, jaki on i jego podopieczny pragną osiągnąć.

W tutoringu, zwłaszcza rozwojowym, wyróżnia się sześć etapów. Pierwszym z nich jest zbudowanie relacji. Polega ono na nawiązaniu kontaktu sprzyjającego rozwojowi i prawidłowemu współdziałaniu między tutorem a podopiecznym, zapewnieniu poczucia bezpieczeństwa i akceptacji, wzmocnieniu zaangażowania oraz poczucia wpływu podopiecznego na własny rozwój i odpowiedzialności za niego. Na pierwszym spotkaniu formułuje się również kontrakt, czyli wstępnie określa się cele współpracy, jej podstawowe zasady i oczekiwania z nią związane. Warto nadmienić, iż proces budowania relacji ma miejsce także na dalszych etapach tutoringu⁵⁹.

W drugim etapie tutor koncentruje się na: wzmocnieniu gotowości do zmiany u podopiecznego, ustaleniu kierunku jego pracy nad rozwojem, określeniu tego, co należy osiągnąć w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw oraz na pogłębieniu samoświadomości. Tutor pomaga podopiecznemu odkryć,

w jakim miejscu znajduje się w chwili obecnej, kim jest, dokąd zmierza, jakie wartości wyznaje. Wspólnie z nim diagnozuje jego talenty, zdolności, mocne i słabe strony, oczekiwania, cele życiowe, społeczne i edukacyjne⁶⁰.

W trzecim etapie uczestnicy interakcji tutorskiej skupiają się na sformułowaniu celów rozwojowych oraz na opracowaniu harmonogramu działań, których podjęcie umożliwi realizację zamierzeń. Ważnym zadaniem jest także wybór narzędzi rozwojowych, czyli określenie czynności, które pozwolą nabyć czy udoskonalić posiadane kompetencje. Zgodnie z założeniami tutoringu w trakcie spotkań wykorzystuje się metody praktyczne, oparte na doświadczeniu podopiecznego. Na tym etapie tutor koncentruje się również na przekonaniu podopiecznego, że zmiana (np. przyrost wiedzy w konkretnej dziedzinie) jest możliwa, oraz na wzmocnieniu u niego wiary w sukces⁶¹.

Celem czwartego etapu jest wsparcie podopiecznego w realizacji planu, w rozwiązywaniu konkretnych problemów, nabywaniu nowych kompetencji, zdobywaniu wiedzy – a zatem pomoc w maksymalnym wykorzystaniu podejmowanych przez niego działań rozwojowych⁶².

Kolejny – piąty etap polega na podsumowaniu realizacji planu rozwoju, wyciągnięciu z niej wniosków oraz na wsparciu podopiecznego w samodzielnym konstruowaniu indywidualnej ścieżki rozwoju. Uczeń, z pomocą tutora, ocenia zarówno stopień osiągnięcia założonych celów, jak i sposób pracy nad własnym rozwojem⁶³.

Pracę metodą tutoringu kończy etap szósty, mający postać spotkania podsumowującego. Jego głównym celem jest zakończenie podjętego współdziałania. W jego trakcie uczestnicy próbują spojrzeć na wspólną pracę z dystansu i określić, czym było to doświadczenie dla obydwu stron. Tutor przekazuje podopiecznemu informacje dotyczące przebiegu procesu i zachęca go, by również wyraził na ten temat swoje zdanie. Podsumowując rezultaty podejmowanych działań, tutor wskazuje zmiany, które zaszły w podopiecznym: jakich postępów dokonał, czego się nauczył, jakie umiejętności wypracował⁶⁴.

Scharakteryzowane etapy tutoringu realizowane są stopniowo na tutorialach, czyli cotygodniowych, trwających od 30 do 60 minut spotkaniach tutora z jednym, dwoma lub trzema podopiecznymi. Warto

⁵⁵ M. Budzyński, *Tutoring szkolny – jak przez dialog rozwijać ucznia i motywować go do nauki*, [w:] M. Budzyński, P. Czekała, J. Traczyński, Z. Zalewski, A. Zembruski (red.), *Tutoring w szkole...*, dz.cyt., s. 30.

⁵⁶ Tamże, s. 31.

⁵⁷ Tamże, s. 33.

⁵⁸ Tamże, s. 33.

⁵⁹ K. Czayka-Chelmińska, *Tutoring jako proces*, [w:] B. Kaczorowska (red.), *Tutoring...*, s. 51.

⁶⁰ Tamże, s. 56–58.

⁶¹ Tamże, s. 60–61.

⁶² Tamże, s. 63.

⁶³ Tamże, s. 65.

⁶⁴ Tamże, s. 66–67.

nadmienić, iż funkcji tutorów nie muszą pełnić wyłącznie nauczyciele ze szkoły – mogą stać się nimi także wolontariusze, studenci kierunków pedagogicznych czy psychologii, a w przypadku uczniów wybitnie zdolnych w danej dziedzinie – studenci odpowiednich wydziałów⁶⁵. Na udział ucznia w tutorialach muszą wyrazić zgodę jego rodzice, a także dyrekcja placówki oświatowej, do której uczęszcza⁶⁶. W trakcie indywidualnych spotkań z uczniem tutor wykorzystuje wiele metod aktywizujących podopiecznego, takich jak: dyskusja, rozmowa, „burza mózgów”, ćwiczenia praktyczne. Dużą wagę, zwłaszcza w tutoringach naukowych i w tutorialach ze starszymi dziećmi, przywiązuje się również do pracy z esejem⁶⁷.

Esej tutorski to próba wypowiedzi naukowej, której tytuł, mający zazwyczaj postać pytania, formułuje tutor. Wcześniej wybiera on dziedzinę wiedzy czy zagadnienie, które zainteresuje jego podopiecznego, a dopiero następnie konstruuje pytanie, na które oczekuje odpowiedzi. Istotne jest, aby było ono ciekawe i zachęcało do podjęcia intelektualnego wysiłku. Dlatego też powinno mieć charakter otwarty i nie sugerować odpowiedzi. Mało atrakcyjne wydają się pytania stricte naukowe. Znacznie większe zainteresowanie uczniów wzbudzają natomiast pytania kontrowersyjne, zawierające w swojej treści znane cytaty, pytania o wartości, cele czy pasje. Kolejnym krokiem, jaki musi podjąć tutor, jest skompletowanie listy lektur przydatnych do przygotowania pisemnej wypowiedzi. Podopieczny ma zazwyczaj tydzień na napisanie eseju. Praca powinna składać się ze wstępu, w którym uczeń formułuje tezę odnoszącą się do zadanego w temacie pytania, rozwinięcia, w którym przedstawi argumenty potwierdzające skonstruowaną wcześniej tezę, oraz konkluzji, stanowiącej autorskie podsumowanie tematu i zawierającej wyraźnie podkreśloną odpowiedź na postawiony problem⁶⁸.

Esej tutorski powinny charakteryzować:

- subiektywizm (podmiotowość), związany z możliwością swobodnego, indywidualnego traktowania zagadnień specjalistycznych,
- erudycyjność – bogactwo wypowiedzi,
- refleksyjność,
- fragmentaryczność – czyli możliwość wykraczania poza obszar własnej dziedziny badań

oraz przeskakiwania z problemu na problem, z zachowaniem logiki wypowiedzi;

- precyzja, ścisłość i funkcjonalność⁶⁹.

Ważne jest, aby podopieczny przekazał tutorowi swój esej przed tutorialiem. Dzięki temu tutor będzie mógł się z nim zapoznać oraz przygotować listę pytań, na które chciałby uzyskać od ucznia odpowiedzi. Istotne jest również to, aby tutor w trakcie sprawdzania eseju skupiał się przede wszystkim na jego treści, a nie na popełnionych przez podopiecznego błędach językowych i stylistycznych⁷⁰.

Podczas spotkania z tutorem uczeń odczytuje swój esej. Następnie odbywa się dyskusja, która dotyczy wątków zawartych w pracy. W trakcie rozmowy z podopiecznym tutor nie musi poruszać wszystkich tematów podjętych w eseju – wystarczy, że wybierze te, które jego zdaniem wydają się interesujące czy kontrowersyjne. W dalszej kolejności ocenia siłę i spójność przytoczonych przez podopiecznego argumentów. Informacja zwrotna dotycząca wypowiedzi udzielana jest w formie ustnej i pisemnej⁷¹.

Praca z esejem przyczynia się do kształtowania u uczniów „otwartego umysłu”, rozwija umiejętność budowania i prezentowania własnych opinii, dokonywania autorskich interpretacji, poszukiwania i selekcji materiałów. Uczy krytycznego myślenia, krytycznej analizy i ewaluacji argumentów innych osób, analizowania problemów z różnych perspektyw, daje również satysfakcję z wykonanej pracy⁷². Konieczność obrony własnych tez w dyskusji z tutorem sprawia ponadto, że uczniowie stają się pewniejsi siebie, niezależni i bardziej przedsiębiorczy. Szybko rozwijają się poznawczo i społecznie. Potrafią wykorzystywać posiadaną wiedzę oraz przekazywać ją w sposób klarowny i interesujący⁷³.

Tutor jako ważne ogniwo w procesie rozwijania uczniowskich zdolności

W tutoringach bardzo ważną rolę odgrywa osoba tutora, dlatego też katalog przymiotów, jakimi musi się ona wyróżniać, jest bardzo obszerny. Dobry tutor powinien przejawiać głębokie zainteresowanie sprawami ucznia oraz cechować się otwartością w postrzeganiu podopiecznego. Powinien być przekonany o potencjale drzemącym w każdym człowieku⁷⁴. W centrum uwagi dobrego tutora znajdują się pozytywne strony

⁶⁵ E. Korulska, *Tutoring w edukacji szkolnej*, [w:] B. Kaczorowska (red.), *Tutoring...*, dz.cyt., s. 90.

⁶⁶ J. Traczyński, *Kim jest (mógłby być...) tutor w polskiej szkole?*, [w:] M. Budzyński, P. Czekerda, J. Traczyński, Z. Zalewski, A. Zembrzusi (red.), *Tutoring w szkole...*, dz.cyt., s. 34.

⁶⁷ P. Czekerda, *Materiały...*, dz.cyt.

⁶⁸ Z. Pelczyński, dz.cyt., s. 32.

⁶⁹ P. Czekerda, *Materiały...*, dz.cyt.

⁷⁰ Tamże.

⁷¹ Tamże.

⁷² Tamże.

⁷³ Z. Pelczyński, dz.cyt., s. 33.

⁷⁴ P. Czekerda, *Co możemy zyskać w perspektywie społecznej, wprowadzając tutoring do szkoły?*, [w:] M. Budzyński, P. Czekerda, J. Traczyński, Z. Zalewski, A. Zembrzusi (red.), *Tutoring w szkole...*, dz.cyt., s. 18.

osoby, z którą pracuje. Tutor powinien po prostu wierzyć w możliwości podopiecznego.

Bardzo ważna jest zdolność „dawania siebie”, a więc chęć niesienia pomocy konkretnemu człowiekowi, zwłaszcza w maksymalnym rozwinięciu jego możliwości i potencjału⁷⁵. Dobrego tutora powinna cechować również umiejętność budowania relacji z podopiecznym oraz zdolność podążania za nim i towarzyszenia mu we wzlotach i upadkach, w sukcesach i porażkach⁷⁶.

Tutor powinien okazywać swoim uczniom troskę, ciepło, być autentyczny, szczerze wyrażać swoje uczucia i myśli. Bardzo ważne są takie cechy jak: wrażliwość, otwartość, empatia, entuzjazm oraz odpowiedzialność. Tutora powinna charakteryzować także spontaniczność, naturalność, wiara we własne siły oraz w swojego podopiecznego⁷⁷.

Istotne jest również stworzenie uczniowi odpowiednich warunków do nauki np. poprzez zapewnienie mu poczucia bezpieczeństwa. Ponadto tutor powinien potrafić mobilizować ucznia do wytrwałej pracy, wyzwolić jego aktywność oraz inspirować go do działań⁷⁸. Musi także posiadać odpowiedni poziom kultury osobistej oraz etyki zawodowej⁷⁹. Powinien stać się dla swoich podopiecznych wzorem, z którego będą chcieli brać przykład. Ponadto powinien posiadać zdolność współpracy z rodzicami niepełnoletnich podopiecznych⁸⁰.

Ważne jest także, by tutor stale doskonalił swój warsztat pracy. W związku z tym musi uczestniczyć w szkoleniach i kursach dotyczących planowania własnego rozwoju czy pracy z drugim człowiekiem. Szczególnie ważnym elementem samorozwoju tutora powinno stać się *wykształcenie umiejętności partnerskiego stylu kontaktu z ludźmi, opartego na dojrzałości i wzajemnym szacunku, a także nabycie zdolności budowania trwałych relacji z innymi oraz zdobywanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych*⁸¹.

Dla podsumowania tych rozważań można posłużyć się obrazowym stwierdzeniem, iż „tutor powinien być jak kaloryfer – ciepły, ale twardy”. Ciepło oznacza, że powinien on lubić ludzi, cieszyć się z przebywania wśród nich, potrafić zaprzyjaźnić się z innymi. Twardość oznacza natomiast bycie konsekwentnym i wymagającym⁸².

Możliwe korzyści wynikające dla uczniów i nauczycieli z pracy metodą tutoringów w szkole

Po szczegółowej charakterystyce metody tutoringów i sylwetki tutora warto przyrzeć się także zmianom, jakie mogą dokonać się u uczniów zdolnych dzięki uczestnictwu w indywidualnych spotkaniach z tutorem. Istnieje bowiem duże prawdopodobieństwo, że udział w tutorialach przyczyniłby się do rozwoju jednostek o ponadprzeciętnych zdolnościach. Dzięki uczestnictwu w nich uczniowie zdolni mogliby zaktualizować swoją wiedzę i zdobyć nową, a także wypracować nowe umiejętności i sprawności. Udział w indywidualnych spotkaniach z tutorem mógłby stać się także źródłem cennych doświadczeń oraz świadomości mocnych i słabych stron. Informacje na temat posiadanych zdolności i ograniczeń okazałyby się dla nich z pewnością wartościowe. Bogatsi o nie lepiej wykorzystywaliby drzemający w nich potencjał. Dzięki spotkaniom z tutorem kształtowałaby się również ich osobowość oraz charakter. Poza tym uczestnictwo w tutorialach mogłoby wyzwolić aktywność uczniów zdolnych, np. polegającą na ich czynnym udziale w wyznaczeniu swojej ścieżki rozwoju, a to z kolei rozwinęłoby u nich poczucie odpowiedzialności, zdolność do podejmowania decyzji, umiejętność samodzielnego myślenia, współpracy, słuchania innych, a także zwiększyłyby satysfakcję z podejmowanych inicjatyw. Ponadto cykliczne spotkania w atmosferze przyjaźni, wzajemnego zaufania i szacunku mogłyby zapewnić uczniom zdolnym poczucie bezpieczeństwa, zaspokoić ich potrzebę samorealizacji i akceptacji oraz ukształtować w nich takie cechy jak: otwartość, tolerancja i życzliwość w stosunku do innych.

Udział w tutorialach mógłby również przyczynić się do rozwoju nauczycieli – tutorów. Prowadzenie zajęć metodą tutoringów, np. w ramach godzin przeznaczonych do dyspozycji dyrektora szkoły przeznaczonych na zajęcia realizujące potrzeby i zainteresowania uczniów⁸³, stymuluje bowiem do ciągłego uczenia się, co z kolei skutkuje podnoszeniem kompetencji zawodowych i społecznych⁸⁴. Pełnienie funkcji tutora może również zwiększać prawdopodobieństwo

⁷⁵ Tutor – ktoś, kto potrafi dać siebie, dz.cyt.

⁷⁶ Tutoring – nauczyciel i uczeń..., dz.cyt., s. 47.

⁷⁷ K. Czayka-Chelmińska, *Metoda...*, dz.cyt., s. 44–48.

⁷⁸ J. Traczyński, dz.cyt., s. 33.

⁷⁹ K. Czayka-Chelmińska, *Metoda...*, dz.cyt., s. 48.

⁸⁰ Wawancara z Anną Wardak. *Materiały szkoleniowe Collegium Wratislaviense*, Wrocław 2014.

⁸¹ G. Koć-Seniuch, *Kształcenie komunikacyjnych kompetencji studentów w odpowiedzi na potrzeby rynku pracy*, [w:] A. Kotusiewicz, G. Koć-Seniuch (red.), *Nauczyciel akademicki w refleksji nad własną praktyką edukacyjną*, Wydawnictwo Akademickie „Zak”, Warszawa 2008, s. 71.

⁸² Tutoring – nauczyciel i uczeń..., dz.cyt., s. 47.

⁸³ Rozporządzenie MEN z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. z 2012 r. poz. 204).

⁸⁴ A. Brzezińska, L. Rycielska, dz.cyt., s. 20.

zbudowania osobistego prestiżu zawodowego nauczyciela i zmniejszać ryzyko doświadczenia wypalenia zawodowego⁸⁵.

Podsumowanie

W dzisiejszych czasach od właściwego kształcenia uczniów zdolnych zależy przyszłość naszego społeczeństwa⁸⁶. Tym bardziej więc niepokoi fakt, że współcześnie ten obszar pracy pedagogicznej jest w wielu polskich szkołach zaniedbywany. Jeśli sytuacja ta nie ulegnie zmianie, w placówkach oświatowych coraz częściej będziemy spotykać „dzieci bez sukcesów” czy „wybitnie uzdolnionych szkolnych nieudaczników”⁸⁷. Dlatego też priorytetem kształcenia w polskich szkołach powinno stać się stymulowanie rozwoju zdolnych uczniów. Można tego dokonać poprzez ulepszanie znanych metod pracy z jednostką o ponadprzeciętnych zdolnościach (np. kół zainteresowań) lub wykorzystanie nowych metod, takich jak tutoring, będący przedmiotem rozważań podjętych w niniejszym artykule. Pomimo że wdrażanie tutoring do szkół z pewnością nie zapobiegnie marnowaniu wszystkich uczniowskich talentów, może pomóc ograniczyć to niepokojące zjawisko.

Bibliografia

Brzezińska A., Rycielska L., *Tutoring jako czynnik rozwoju ucznia i nauczyciela*, [w:] Budzyński M., Czekierda P., Traczyński J., Zalewski Z., Zembruski A. (red.), *Tutoring w szkole między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej*, Towarzystwo Edukacji Otwartej, Wrocław 2009, s. 20–25.

Budzyński M., *Tutoring szkolny – jak przez dialog rozwijać ucznia i motywować go do nauki*, [w:] Budzyński M., Czekierda P., Traczyński J., Zalewski Z., Zembruski A. (red.), *Tutoring w szkole między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej*, Towarzystwo Edukacji Otwartej, Wrocław 2009, s. 30–33.

Czayka-Chelmińska K., *Metoda tutoring*, [w:] Kaczorowska B. (red.), *Tutoring. W poszukiwaniu metody kształcenia liderów*, Stowarzyszenie Szkoła Liderów, Warszawa 2007, s. 31–48.

Czayka-Chelmińska K., *Tutoring jako proces*, [w:] Kaczorowska B. (red.), *Tutoring. W poszukiwaniu metody kształcenia liderów*, Stowarzyszenie Szkoła Liderów, Warszawa 2007, s. 51–67.

Czekierda P., *Co możemy zyskać w perspektywie społecznej, wprowadzając tutoring do szkoły?*, [w:] Budzyński M., Czekierda P., Traczyński J., Zalewski Z., Zembruski A. (red.), *Tutoring w szkole między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej*, Towarzystwo Edukacji Otwartej, Wrocław 2009, s. 17–18.

Czekierda P., *Materiały szkoleniowe Collegium Wratislaviense*, Wrocław 2014.

Dyrda B., *Syndrom Nieadekwatnych Osiągnięć jako niepowodzenie szkolne uczniów zdolnych. Diagnoza i terapia*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2000.

Hłobił A., *Działalność szkoły we wspomaganiu rozwoju ucznia zdolnego*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010.

Informacja o wynikach kontroli opieki nad uczniami szczególnie uzdolnionymi, Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa 2007.

Jablonski T., *Edukacja wobec fenomenu uzdolnionego podmiotu*, Zakład Usług Poligraficznych Druk-Tor, Toruń 2009.

Koć-Seniuch G., *Kształcenie komunikacyjnych kompetencji studentów w odpowiedzi na potrzeby rynku pracy*, [w:] Kotusiewicz A., Koć-Seniuch G. (red.), *Nauczyciel akademicki w refleksji nad własną praktyką edukacyjną*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2008.

Koruńska E., *Tutoring w edukacji szkolnej*, [w:] Kaczorowska B. (red.), *Tutoring. W poszukiwaniu metody kształcenia liderów*, Stowarzyszenie Szkoła Liderów, Warszawa 2007.

Limont W., *Kształcenie uczniów zdolnych w polskim systemie oświaty – wybrane przykłady*, Międzynarodowa Konferencja Systemowe strategie kształcenia uczniów zdolnych drogą ku edukacji przyszłości, materiały konferencyjne, Warszawa, 19-20.10.2012.

Limont W., *Uczeń zdolny jako problem wychowawczy*, [w:] Limont W., Cieślakowska J. (red.), *Wybrane zagadnienia edukacji uczniów zdolnych. Zdolności i stymulowanie ich rozwoju*, t. 1, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005, s. 125–131.

Pelczyński Z., *Tutoring wart zachodu. Z doświadczeń tutora oksfordzkiego*, [w:] Kaczorowska B. (red.), *Tutoring. W poszukiwaniu metody kształcenia liderów*, Stowarzyszenie Szkoła Liderów, Warszawa 2007, s. 31–33.

Piotrowski E., *Edukacja uczniów zdolnych i uzdolnionych*, [w:] Dykciak W. (red.), *Pedagogika specjalna*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2005, s. 335–340.

Rimm S., *Bariery szkolnej kariery. Dlaczego dzieci zdolne mają słabe stopnie?*, WSiP, Warszawa 1994.

Salcher A., *Utalentowany uczeń i jego wrogowie*, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów 2009.

Sękowski A., *Osiągnięcia uczniów zdolnych*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2000.

Stańczak M., *Zaspokajanie potrzeb ucznia zdolnego w szkole*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2009.

Traczyński J., *Kim jest (mógłby być...) tutor w polskiej szkole?*, [w:] Budzyński M., Czekierda P., Traczyński J., Zalewski Z., Zembruski A. (red.), *Tutoring w szkole między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej*, Towarzystwo Edukacji Otwartej, Wrocław 2009, s. 34–35.

Tutor – ktoś, kto potrafi dać siebie. Rozmowa z Jusepem Marią Barnilem przeprowadzona przez P. Czekierdę w 2011 roku. Materiały szkoleniowe Collegium Wratislaviense, Wrocław 2014.

Tutoring – nauczyciel i uczeń zupełnie inaczej. Rozmowa z Piotrem Czekierdą, „Biuletyn Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku” 2012 nr 53 (4), s. 45–47.

Wywiad z Anną Wardak. Materiały szkoleniowe Collegium Wratislaviense, Wrocław 2014.

⁸⁵ P. Czekierda, *Co możemy...*, dz.cyt., s. 17.

⁸⁶ T. Jablonski, *Edukacja wobec fenomenu uzdolnionego podmiotu*, Zakład Usług Poligraficznych Druk-Tor, Toruń 2009, s. 7.

⁸⁷ S. Rimm, *Bariery szkolnej kariery. Dlaczego dzieci zdolne mają słabe stopnie?*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1994, s. 14; B. Dyrda, dz.cyt., s. 42.

Tutoring as alternative method of working with talented students

One of the fundamental tasks of educational facilities is to provide support for talented students. Despite their purpose, which is taking a specialized care of students who are beyond average, schools continue to create barriers to developing skills by students. Considering that this situation causes a lot of negative implications for cognitive as well as social functioning of children, creating optimal conditions for their development is crucial. A perfect example is the introduction of tutoring to Polish schools, which is a long-lasting process of development taking place between a student and a supportive tutor. The article characterizes aims, tasks and stages of this form of support for talented children as well as conditions of effectiveness and results in creating and strengthening of the key competence in the educational process. The characteristic of a tutor's work and his basic tool – an essay, has also been addressed.

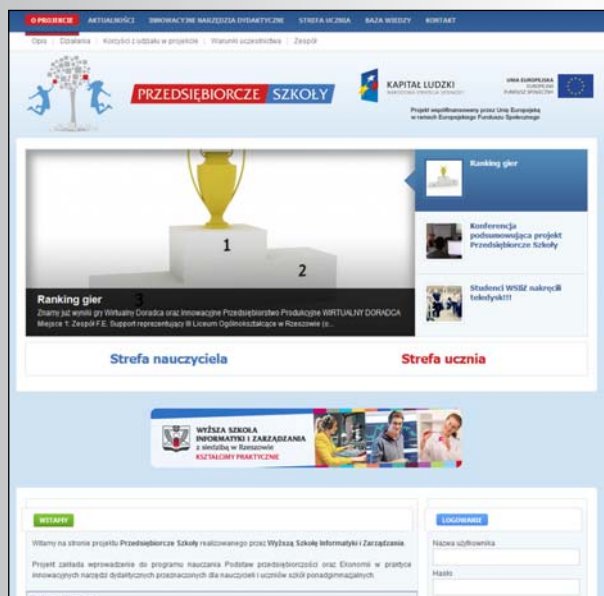
Autorka jest pedagogiem, tutorem i doktorantką w Zakładzie Poradnictwa Społecznego WSE UAM w Poznaniu. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół pedagogiki zdolności oraz edukacji zindywidualizowanej.

POLECAMY

Małgorzata Sidor-Rządkowska (red.)
Mentoring. Teoria, praktyka, studia przypadków
Wolters Kluwer Business, Warszawa 2014

Celem publikacji jest dogłębne przedstawienie techniki mentoringu, coraz częściej wykorzystywanej w organizacjach – nie tylko komercyjnych, ale również publicznych. Pierwsza część książki zawiera szczegółowe rozważania na temat istoty mentoringu i jego roli, prezentuje proces wdrażania mentoringu w przedsiębiorstwie, a także przedstawia wybrane aspekty pracy mentora. W drugiej części publikacji zamieszczono natomiast jedenaście różnych studiów przypadku wdrożenia programów mentoringu w dużych organizacjach, instytucjach administracji publicznej i na uczelniach, a także programów mentoringu społecznego. Pozycja ta może stanowić ciekawą i ważną lekturę zwłaszcza dla specjalistów HR. Publikację można nabyć w księgarni internetowej wydawnictwa: <http://www.profinfo.pl>

Przedsiębiorcze szkoły

Strona internetowa projektu *Przedsiębiorcze szkoły* zrealizowanego przez Wyższą Szkołę Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie umożliwia dostęp do bazy wiedzy dla nauczycieli przedsiębiorczości – do scenariuszy zajęć, materiałów dydaktycznych, gier dla uczniów czy linków do ciekawych inicjatyw z zakresu przedsiębiorczości. Projekt ten zakończył się w czerwcu 2013 roku i był realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III. Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia, Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia – projekty konkursowe. Celem projektu było zainteresowanie uczniów szkół ponadgimnazjalnych kontynuacją kształcenia na kierunkach o kluczowym znaczeniu dla gospodarki, a także wprowadzenie do programu nauczania innowacyjnych narzędzi dydaktycznych. Wszystkie materiały stworzone w trakcie realizacji projektu znajdują się na stronie: <http://www.przedsiębiorczeszkoly.pl>